

Κεφάλαιο

ΕΝΑ

Πάνω από σαράντα χρόνια πριν, όταν η μελλοντική αγάπη του Νέστορ Καστίγιο, κάποια Μαρία Γκαρσία ι Σιφούντες, εγκατέλειψε την αγαπημένη βάγιε της στη δυτική άκρη της Κούβας, θα μπορούσε να είχε πάει στο Πινάρ ντελ Ρίο, την πρωτεύουσα της ομώνυμης επαρχίας, όπου οι προοπτικές της να βρει δουλειά ίσως να ήταν το ίδιο καλές – ή κακές – όπως σε οποιοδήποτε άλλο μέρος. Επειδή όμως ο οδηγός του φορτηγού που τη μάζεψε αργά ένα πρωί, με το τερατώδες πρόσωπό του κρυμμένο κάτω από το κατεβασμένο γείσο ενός βερνικωμένου ψάθινου καπέλου, δεν πήγαινε προς τα εκεί και επειδή η Μαρία είχε ακούσει τόσο πολλά πράγματα – υπέροχα και θλιβερά μαζί – για την Αβάνα, αποφάσισε να τον συνοδεύσει. Το αμάξι βρωμούσε αφόρητα από τα ζώα στο πίσω μέρος του και από τις χιλιάδες ώρες που πιθανότατα οδηγούσε ο άντρας το φορτηγό με τη θορυβώδη μηχανή πετρελαίου και το λεκιασμένο από κοπριά πάτωμα, που δεν είχε καθαριστεί ποτέ όπως έπρεπε. Δεν θα μπορούσε να έχει φανεί πιο συμπατικό και αρχικά έδειχνε να καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια για να μην καρφωθεί στην καταπληκτική σιλουέτα της, παρότι δεν μπορούσε να μη χαμογελάει με τον τρόπο με τον οποίο του έφτιαχνε τη διάθεση η νεανική ομορφιά της. Του έλειπε βέβαια μισό δόντι και όταν άνοιγε το στόμα του έμοιαζε σαν να 'χε καταπιεί σκιές, είχε πρησμένο, όλο εξογκώματα πρόσωπο και ήταν από εκείνους τους άσχημους άντρες γύρω στα σαράντα ή πενήντα – δεν μπορούσε να πει με σιγουριά – που δεν μπορεί να ήταν ποτέ όμορφοι, ούτε

ως παιδιά, αλλά, μόλις έπιασε να ανασηκώσει το γείσο του καπέλου του, μπόρεσε να δει ότι τα μάτια του ξεχειλίζουν από καλοσύνη και, παρά τα βρωμερά νύχια του, τον συμπάθησε από τον λεπτό σταυρό που φορούσε στο λαιμό – σίγουρο δείγμα, κατά τη γνώμη της, ότι ήταν καλός άνθρωπος – ουν όμπρε ντεσέντε.

Προχωρώντας βορειοανατολικά μέσα από χωματόδρομους σήκωναν σύννεφα κόκκινης σκόνης, ενώ η κουβανική ύπαιθρος με τις αγροτικές εκτάσεις και τα βοσκοτόπια της, τα πυκνά δάση και τις πεδιάδες της απλωνόταν σιγά σιγά μπροστά τους: σε κάποια μονοπάτια ήταν τόσο δύσκολο να αναπνεύσουν, που η Μαρία αναγκαζόταν να καλύπτει το πρόσωπό της με ένα μαντίλι. Παρ' όλα αυτά, το γεγονός ότι έτρεχαν με τέτοια πρωτόγνωρη ταχύτητα, τριάντα με σαράντα χιλιόμετρα την ώρα, τη συνεπήρε. Δεν είχε ξαναμπει ποτέ σε φορτηγό, στην πραγματικότητα δεν είχε ανέβει σε τίποτα γρηγορότερο από άμαξα με άλογο, και η έξαψη του να ταξιδεύει τόσο γρήγορα για πρώτη φορά στη ζωή της φαινόταν να αξίζει την αναγούλα στο στομάχι, ήταν τρομακτικό και συναρπαστικό ταυτόχρονα. Όπως ήταν φυσικό, έπιασαν κουβέντα.

«Και γιατί θες να πας στην Αβάνα;» τη ρώτησε ο άντρας, που το όνομά του ήταν Σίξτο. «Έχεις προβλήματα στο σπίτι;»

«Όχι», κούνησε αρνητικά το κεφάλι της.

«Μα τι θα κάνεις εκεί; Ξέρεις κανέναν;»

«Έχω κάποιες ξαδέλφες από την οικογένεια της μαμάς μου», έκανε το σταυρό της εις μνήμην της μακαρίτισσας της μητέρας της, «αλλά δεν είμαι σίγουρη. Νομίζω ότι μένουν σε ένα μέρος που λέγεται Λος Ούμος. Το έχεις ακουστά;»

«Λος Ούμος;» συλλογίστηκε για λίγο το θέμα. «Μπα, αλλά έχουν ξεφυτρώσει τόσες μικροσκοπικές γειτονιές σ' αυτή την πόλη. Είμαι βέβαιος ότι κάποιος θα σου πει πώς θα το βρεις». Έπειτα, σκαλίζοντας ένα δόντι με το μικρό του δαχτυλάκι: «Έχεις καμιά δουλειά; Κάπου να απασχολείσαι;»

«Όχι, σενιόρ, όχι ακόμα».

«Και τότε τι θα κάνεις;»

Ανασήκωσε τους ώμους της.

«Ξέρω να ράβω», είπε. «Και να τυλίγω καπνά. Με έμαθε ο παπίτο μου».

Εκείνος κούνησε το κεφάλι και έξυσε το πιγούνι του. Η Μαρία κοίταξε τον εαυτό της στον κεντρικό καθρέφτη του φορτηγού, από τον οποίο κρεμόταν ένα κομποσκοίνι. Καθώς το έκανε, ο άντρας δεν άντεξε και τη ρώτησε:

«Και δεν μου λες, πόσων χρονών είσαι, μι βίδα;»*

«Δεκαεφτά».

«Δεκαεφτά! Και δεν έχεις κανέναν εκεί;» Κούνησε το κεφάλι του: «Να προσέχεις, το καλό που σου θέλω. Το μέρος είναι πολύ άγριο αν δεν ξέρεις κανέναν».

Τα λόγια του την προβλημάτισαν. Οι ταξιδιώτες που περνούσαν κάποιες φορές από τη βάγιε της αποκαλούσαν την Αβανά πόλη γεμάτη ψεύτες και εγκληματίες, γεμάτη ανθρώπους που δεν έχαναν ευκαιρία να εκμεταλλευτούν τον οποιονδήποτε. Παρ' όλα αυτά, προτιμούσε να θυμάται κάτι που της είχε πει κάποτε ο παπίτο της γι' αυτή την πόλη, όπου είχε ζήσει για ένα διάστημα στη δεκαετία του 1920, όταν ήταν ακόμα περιπλανώμενος μουσικός. Ισχυριζόταν ότι ήταν η πιο όμορφη πόλη που είχε δει ποτέ, με υπέροχα πάρκα και διακοσμημένα πέτρινα κτίρια, ικανά να σου πάρουν το μυαλό. Θα είχε μείνει εκεί, αν ενδιαφερόταν κανείς για το στιλ της παραδοσιακής μουσικής που έπαιζε με το τρίο του. Ήταν ήδη πολύ δύσκολο να παίζουν στα μικρά καφέ στα πεζοδρόμια ή στα ξενοδοχεία για τους τουρίστες, αλλά από τη στιγμή που συνέβη εκείνο το τρομερό γεγονός – όχι ακριβώς όταν κατέρρευσε η τιμή της ζάχαρης, αλλά όταν έγινε η ύφεση και ούτε οι Αμερικανοί τουρίστες δεν πήγαιναν πια τόσο συχνά όσο πριν – δεν είχε κανένα νόημα να μείνει και επέστρεψε στη ζωή του γκουαχίρο.

* Ζωή μου. (Σ.τ.Μ.)

Εκείνη η εποχή των ανεκπλήρωτων φιλοδοξιών είχε στενοχωρήσει τον παπίτο της και μερικές φορές ήταν λίγο απερίσκεπτος στη συμπεριφορά του απέναντι στην οικογένειά του, ακόμη και απέναντι στην όμορφη κόρη του, τη Μαρία, πάνω στην οποία ξεσπούσε για τις αδυναμίες της νιότης του όσο περνούσαν τα χρόνια. Γι' αυτό, όποτε ο οδηγός, ο Σίζτο, άπλωνε το χέρι του για να σπρώξει προς τα μπρος τον χειροκίνητο συμπλέκτη ή έδιωχνε απότομα μια ενοχλητική μύγα που βούιζε στον αέρα, η Μαρία μαζευτόταν, σαν να μισοπερίμενε πως θα τη χαστουκίσει χωρίς κανέναν απολύτως λόγο. Εκείνος όμως ούτε που το πρόσεχε, τουλάχιστον όχι περισσότερο από τον παπίτο της τον καιρό της βαθιάς μελαγχολίας της.

«Μα άκουσα ότι είναι ωραία πόλη», είπε στον Σίζτο.

«Κόνιο, σι,* αν έχεις ωραίο μέρος να μείνεις και καλή δουλειά, αλλά...» Απόδωσε τη σκέψη. «Μπα, είμαι σίγουρος ότι θα είσαι μια χαρά. Μάλιστα», συνέχισε χαμογελώντας, «ίσως μπορώ να σε βοηθήσω».

Έξυσε το πιγούνι του και χαμογέλασε ξανά.

«Με ποιο τρόπο;»

«Πηγαίνω αυτά τα γουρούνια στο σφαγείο. Το διευθύνει μια οικογένεια με το όνομα Γκαγιέγος και είμαι αρκετά φίλος με τον γιο. Μπορεί να συμφωνήσει να σε γνωρίσει...»

Και ο Σίζτο συνέχισε κάπως έτσι: μόλις παρέδιδε τα γουρούνια του, μπορούσε να την πάει στο γραφείο τους και τότε ποιος ξέρει τι μπορούσε να γίνει. Του είχε πει εξάλλου ότι είχε μεγαλώσει στην ύπαιθρο και ποιο κορίτσι της υπαίθρου δεν ήξερε να γδέρνει ζώα και όλα τα συναφή; Όταν όμως η Μαρία στράβωσε τη μύτη της, ανίκανη να σκάσει χαμόγελο, όπως είχε κάνει προηγουμένως σχεδόν με όλα όσα της είχε πει, υποστήριξε πως ίσως θα μπορούσε να βρει μια δουλειά στην υποδοχή, κάνοντας ό,τι κάνουν όλοι οι άνθρωποι σε τέτοια γραφεία.

* Ναι, γαμάτο. (Σ.ζ.Μ.)

«Ξέρεις να γράφεις και να διαβάζεις;»

Η κοπέλα ένιωσε αμηχανία με την ερώτηση.

«Μόνο λίγες λέξεις», του είπε τελικά. «Μπορώ όμως να γράψω το όνομά μου».

Βλέποντας ότι την είχε φέρει σε δύσκολη θέση της έδωσε ένα φιλικό χτύπημα στο γόνατο και είπε:

«Έντάξει, μη νιώθεις άσχημα, κι εγώ με το ζόρι μπορώ να γράψω και να διαβάσω. Ό,τι και να βρεις να κάνεις όμως, μην ανησυχείς – ο καινούργιος φίλος σου, ο Σίξτο, θα σε βοηθήσει σε όλα, σου το υπόσχομαι!»

Από τη στιγμή που ανέβηκε στο φορτηγό του η Μαρία δεν ένιωσε νευρικότητα ούτε για μια στιγμή, ούτε καν όταν περνούσαν από τους απέραντους δρόμους, όπου οι εργάτες σταματούσαν τις εργασίες τους στους αγρούς για να τους χαιρετήσουν με τα καπέλα τους, ή μετά, όταν για μιλια δεν έβλεπαν ψυχή, μόνο στρέμματα καπνών ή ζαχαροκάλαμων που συνεχίζονταν στο άπειρο και χάνονταν στον ορίζοντα. Θα του ήταν πολύ εύκολο να κάνει στην άκρη και να την εκμεταλλευτεί, αλλά, ευτυχώς, ο Σίξτο δεν ήταν τέτοιος άνθρωπος, παρότι η Μαρία τον είχε πιάσει να παρατηρεί το σώμα της όταν νόμιζε ότι δεν τον κοιτούσε. Μπουένο, τι να κάνει εκείνη, όταν ακόμη και το πιο απλό και κουρελιασμένο φόρεμα τόνιζε τις καμπύλες της;

Δόξα τω Θεώ, ο Σίξτο παρέμεινε φρόνιμος σε όλο το ταξίδι. Μια δυο φορές σταμάτησε σε κάποια καντίνα στην άκρη του δρόμου για να πάρει η Μαρία μια τασίτα καφέ και ένα κουλουράκι μελιού, που τα πλήρωσε εκείνος, και όταν το κορίτσι χρειάστηκε να πάει στο αποχωρητήριο, εξαφανίστηκε διακριτικά. Όταν πια μπήκαν στην κεντρική αρτηρία του εθνικού οδικού δικτύου, που εκτεινόταν από τη μια άκρη του νησιού ως την άλλη, χρειάστηκε να σταματήσει σε ένα από τα βενζινάδικα της Standard Oil για να αγοράσει τσιγάρα και να αφήσει εκείνη την υπέροχη γκουαχίρα να δει μια από τις αστραφερά καθαρές, σύγχρονες τουαλέτες

τους. Έριξε και μια δεκάρα σε έναν αυτόματο πωλητή για να της αγοράσει ένα μπουκάλι τζιντζερέλ Canada Dry και, όταν εκείνη ρεύτηκε χαριτωμένα από τις μπουρμπούχας – το ανθρακικό –, ο Σίξτο δεν κρατήθηκε και άρχισε να χτυπάει τα πόδια του σαν να ήταν το πιο αστειό πράγμα που είχε δει ποτέ.

Ήταν τόσο καλός, που τον συμπάθησε, παρά την ασχήμια του, τον συμπάθησε με τον τρόπο με τον οποίο συμπαθούν οι ωραίες γυναίκες, ακόμη και σε τόσο νεαρή ηλικία, απλούς και μη ελκυστικούς – αποκρουστικούς – άντρες, σαν να λυπούνται ένα πληγωμένο σκυλάκι. Όταν άρχισαν να πλησιάζουν σε έναν από τους παραλιακούς δρόμους – τι ωραίος εκείνος ο αέρας με το θαλασσινό άρωμα του κόλπου – και της είπε ότι αν πεινούσε μπορούσε να την πάει σε ένα πολύ ιδιαίτερο μικρό εστιατόριο στην Αβάνα για ομπρέρος όπως εκείνος – εργάτες που έβγαζαν τίμια το ψωμί τους, με τον ιδρώτα του προσώπου τους –, η Μαρία αναγκάστηκε να του πει ότι δεν μπορούσε. Μόλις τον είχε πιάσει να την κοιτάζει περίεργα και δεν ήθελε να το διακινδυνεύσει, μη τυχόν δεν αποδεικνυόταν τόσο άγιος, ακόμη και αν αυτό τον πλήγωνε. Φυσικά, εκείνος άρχισε να μιλάει για την οικογένειά του – την πιστή γυναίκα του, τα οχτώ παιδιά του, το ταπεινό σπίτι του στο δρόμο μιας μικρής πόλης στο Σιενφουέγος – και την αγάπη του για τα γουρούνια ακόμη και όταν ήξερε ότι θα οδηγηθούν στη σφαγή –, όλα αυτά μόνο και μόνο για να διασκεδάσει την αξιαγάπητη συνοδοιπόρο του.

Στο μεταξύ, όσο πλησίαζαν προς την Αβάνα, άρχισαν να βλέπουν ολοένα και περισσότερες διαφημιστικές πινακίδες στους δρόμους – «Κάπνισε Κάμελ!», «Ξεδίψασε με Κόκα Κόλα!», «Πιες ρούμι Μπακάρντι!» – και δίπλα ακριβώς σε πανέμορφες επαύλεις με αρχοντικές εισόδους, περιστοιχισμένες με φοίνικες και πιόνες, άρχισαν να ξεπετάγονται παραγκουπόλεις, φτωχογειτονίες με δρόμους γεμάτους λάσπη και γυμνά παιδιά που έτρεχαν, ακολουθούμενες από κάποιο βενζινάδικο που το διαδέχονταν μερικά

μίλια βουκολικών εκτάσεων όπου οι αγρότες όργωναν τα χωράφια με τα βόδια τους, μετά άλλη μια υπέροχη έπαυλη και ένας πάγκος με πεπόνια και άλλα φρούτα στην άκρη του δρόμου, και μετά άλλη μια παραγκούπολη, ακόμη πιο σαραβαλιασμένη και ετοιμόρροπη από την προηγούμενη. Φυσικά, το ωραιότερο κομμάτι, που κάλυπτε όλη τη βόρεια ακτογραμμή, μάγεψε κυριολεκτικά τη Μαρία, που αναστέναζε από την υπνωτική και γαλήνια επίδραση του ωκεανού – τη μυρωδιά αλατιού και ψαριού στον αέρα, το φως του ήλιου που διαθλώνταν σε κυματιστές λάμπσεις πάνω στο νερό, ενώ το καθετί φαινόταν τόσο καθαρό και αγνό – ώσπου ξαφνικά περνούσαν δίπλα από μια τεράστια χωματερή και έβλεπαν λόφους καλυμμένους από ρυπαρά νέφη πυκνών αναθυμιάσεων και μισογκρεμισμένα παραπήγματα φτιαγμένα από κάθε πιθανή σαβούρα να ορθώνονται στις πλαγιές σαν φτερά στον άνεμο, λες και ήταν έτοιμα να καταρρεύσουν σε μια λασπωμένη τσουλήθρα που δημιουργούσε η γεμάτη στάχτη βροχή, ή ένα βουνό σαμπρέλες που έβγαζαν τη χειρότερη δυνατή μυρωδιά καθώς καίγονταν σε μια τεράστια φωτιά. Και να σκεφτείς ότι εκεί ζούσαν φτωχοί άνθρωποι, λος πομπρεσίτος!

Συνάντησαν άλλο ένα βενζινάδικο, έπειτα ένα αποκομμένο μέρος με γαιδούρια και άλογα δεμένα σε κιγκλιδώματα (η Μαρία αναστέναζε, αισθανόταν ήδη μια μικρή νοσταλγία για το σπίτι της). Εκείνη τη μέρα είδε την πρώτη της πυροσβεστική αντλία, μια ομάδα μπομπέρος έσβηναν τη φωτιά σε μια καλύβα φτιαγμένη από κιβώτια και αχυροσκεπή που καιγόταν αργά, κοντά σε έναν ανηφορικό δρόμο που κατέληγε σε μια παραλία· μια μπετονιέρα είχε ντελαπάρει μέσα σε ένα χωράφι με ζαχαροκάλαμα και μια πηχτή ροή σκυροδέματος ξεχυνόταν σαν μιέρδα από τον πυθμένα της· έπειτα και άλλες διαφημιστικές πινακίδες, που διαφήμιζαν σαπούνι και οδοντόκρεμα, ραδιοφωνικές εκπομπές και, μεταξύ άλλων, μια ταινία με πρωταγωνιστές τον Χάμφρεϊ Μπόγκαρτ και τη Λορίν Μπακόλ, πρόσωπα πασίγνωστα ακόμη και στους

γκουαχίρος της Κούβας! (Μια άλλη είχε το γοητευτικό πρόσωπο της χυμώδους Μεξικάνας ηθοποιού Σαρίτα Μοντιέλ· μια άλλη τον κωμικό Κάντινφλας.) Στην πορεία χρειάστηκε να ζητήσει από τον καινούργιο φίλο της, τον Σίξτο τον άσχημο, να σταματήσει ξανά, μερικά μίλια δυτικά του Μαριανάο, όταν συνάντησαν ένα παζάρι στην άκρη του δρόμου, σαν αυτά που μπορεί να βρει κανείς στην κεντρική πλατεία μιας πόλης, με πάγκους και μεγάλα τραπέζια που διέθεταν τα πάντα, από κατσαρόλες και τηγάνια μέχρι μεταχειρισμένα ρούχα και παπούτσια. Ασφυκτιώντας σχεδόν από τις αναθυμιάσεις των γουρουνιών, που είχαν κατακλύσει την καμπίνα του, ο Σίξτο δεν έδωσε καμία απολύτως σημασία. Αυτό που κέντρισε περισσότερο το ενδιαφέρον της Μαρίας ήταν τα ράφια με τα φορέματα, πάνω από τα οποία κρεμόταν μια πινακίδα.

«Τι λέει, σεσιόρ;» ρώτησε και ο Σίξτο, τρίβοντας τα μάτια του και τραβώντας χειρόφρενο, της είπε: «Λέει ρεμπάχα» – που σημαίνει ότι είχε έκπτωση. Μια παρέα γυναίκες, όλες νεγρίτσες, περιεργάζονταν τα ράφια και έτσι η Μαρία, επειδή χρειαζόταν ένα καινούργιο φόρεμα για να το φορέσει στην Αβάνα, βγήκε από το φορτηγό και έβγαλε όλες τις οικονομίες της, λίγα δολάρια που φύλαγε σε μια κάλτσα, από εκεί που τις είχε παραχώσει μέσα στο φόρεμά της – για την ακρίβεια, ανάμεσα στα στήθη της.

Γεμάτη ευτυχία και με την αθωότητα της επαρχιωτοπούλας η Μαρία κοίταξε τα φορέματα το ένα μετά το άλλο εξετάζοντας το ύφασμα και τις ραφές και, προς μεγάλη της χαρά, διαπίστωσε ότι οι πωλητές ήταν πολύ ευγενικοί και καθόλου όπως τους περίμενε. Έψαχνε ολόγυρα για μισή ώρα και οι γυναίκες που δούλευαν στους πάγκους και στα μεγάλα τραπέζια τής έκαναν κομπλιμέντα για την άψογη επιδερμίδα της, καθώς στο πρόσωπό της δεν υπήρχε ίχνος από σπυράκι ή κηλίδα (το είδος της επιδερμίδας που έχει τη δική της εσωτερική λάμψη, όπως στις διαφημίσεις καλλυντικών, μόνο που η Μαρία δεν χρησιμοποιούσε μεϊκάπ, όχι εκείνη την εποχή τουλάχιστον, μια λάμψη που προκαλούσε στα αρσενικά

την επιθυμία να τη φιλήσουν και να την αγγίξουν), ενώ οι άντρες την κοιτούσαν από την κορυφή ως τα νύχια και τα παιδιά έτρεχαν σαν ζιζάνια τραβώντας τη φούστα της...

Βλέπεις, κόρη μου, αν ήμουν απίστευτα όμορφη στα είκοσί μου, δεν μπορείς να φανταστείς πώς ήμουν στα νιάτα μου, όταν ήμουν δεκαέξι δεκαεφτά χρονών – ήμουν η φαντασίωση κάθε άντρα, με ένα μελένιο δέρμα τόσο λαμπερό και ένα πρόσωπο τόσο αγνό και τέλειο, που το μόνο που ήθελαν οι άντρες ήταν να με κάνουν δική τους... Όμως, καθώς ήμουν τόσο νέα και αθώα, δεν είχα ιδέα από τέτοια πράγματα, παρά μόνο – πώς να σ' το πω, αγάπη μου; – ότι ήμουν κάπως διαφορετική από την τυπική Κουβανίτα.

Εκείνο το απόγευμα αγόρασε σε πολύ λογικές τιμές μερικά ντελικάτα εσώρουχα – ήταν τόσο φτηνά – καθώς και μια μπλούζα, ένα ζευγάρι πουά ψηλοτάκουνα, που θα έπρεπε να τα συνηθίσει πρώτα, και τέλος, αφού παζάρεψε με τον πωλητή, κατέληξε σε ένα ροζ κλαρωτό φόρεμα που έλεγαν ότι είχε σχεδιαστεί σύμφωνα με την παρισινή μόδα, με βολάν στους ώμους και στους γοφούς, ένα φόρεμα που, καθώς ήταν ολιγαρκής, θα το κρατούσε για καμιά δεκαριά χρόνια. Τέλειωσε τα ψώνια της, έφαγε μαζί με τον ευεργέτη της, τον ξεδοντιάρη Σίξτο, κάτι πρόχειρο από μια καντίνα και συνέχισαν ανατολικά μέχρι την Αβάνα, την πόλη των βασάνων και του έρωτα.

Κεφάλαιο

ΔΥΟ

Χρόνια αργότερα, όταν άκουγε τις ιστορίες της, η κόρη της, η Τερέσα, συνηθισμένη από καιρό να ζει σε μια πόλη όπως το Μαιάμι, όπου η μητέρα της και εκείνη είχαν ζήσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους, και με τις δικές της φευγαλέες αναμνήσεις από την Αβάνα όταν ήταν μωρό, το μόνο που μπορούσε να πιστέψει ήταν ότι η μητέρα της, προερχόμενη από τη βουκολική ύπαιθρο, πρέπει να είχε βρει την απεραντοσύνη της αβάσταχτη. Στη βιάγιε της, στο Πινάρ ντελ Ρίο, ζούσαν καμιά εικοσαριά οικογένειες γκουαχίρος, εκατόν πενήντα άνθρωποι όλοι και όλοι, ενώ η Αβάνα είχε πληθυσμό (χοντρικά) δύο εκατομμύρια τετρακόσιες χιλιάδες (στην «ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή», έτσι ανέφερε ένας απαρχαιωμένος άτλαντας, σχεδιασμένος από τους ναυτικούς ενός ατμόπλοιου της γραμμής γύρω στο 1946). Σίγουρα πρέπει να έμεινε εμβρόντητη όταν αντίκρισε τόσο πολλούς ανθρώπους και κτίρια, και πιθανότατα θα έτρεμε στην προοπτική να περάσει κάποιο διάστημα εκεί, λες και εκείνη η πόλη θα την κατάπινε.

Και ο Σίξτο; Όταν έφτασαν στη διάσημη λεωφόρο της Αβάνας, τη Μαλεκόν, και διέσχισαν αργά το δρόμο εκείνου του λιμανιού σε σχήμα μισοφέγγαρου, με τα κύματα σε φουσκοθαλασσιά να σκάνε πάνω στον κυματοθραύστη και στην Αβενίδα ντε Μασέο σαν φτερά που τα είχε σκορπίσει ο άνεμος, ο Σίξτο, επειδή ήθελε να την κρατήσει κοντά του όσο περισσότερο μπορούσε, αποφάσισε να κάνει στη Μαρία μια μικρή ξενάγηση στο κέντρο. Η περιοχή των

σφαγείων, πολύ ανατολικότερα από το λιμάνι, μπορούσε να περιμένει: *σιγά τα καταραμένα γουρούνια, που γυρνάζουν και ρουθοννίζουν, κατοουρούν και χέζουν! Εδώ έχω μαζί μου μια πραγματική βασίλισσα!*

Σε πολύ λίγο η Μαρία μπήκε σε μια κηρήθρα, ένα λαβύρινθο τόσο τρομακτικό όσο τα σκοτεινά βάθη οποιουδήποτε δάσους, γιατί η Αβάνα, με τους φαγωμένους από την αλμύρα τοίχους, ήταν μνημειώδης: ένας κυκεώνας οικοδομημάτων, αυτή η πόλη είχε περισσότερα από τριάντα χιλιάδες κτίρια, αποθήκες, ξενοδοχεία και παράγκες, ένα μανάβικο σχεδόν σε κάθε γωνία, με κάποιο μπαρ, σαλούν, κουρείο, ραφείο ή στιλβωτήριο υποδημάτων να στέκει δίπλα του, συν μια ατέλειωτη συστοιχία στενών, αυλών, πλασουέλας και πολύ περισσότερες κιονωτές στοές και οικοδομήματα απ' όσα μπορούσε ποτέ να φανταστεί η Μαρία. Με τους δρόμους της λιθόστρωτους, ασφαλοστρωμένους και γεμάτους σκόνη (κοκόρια, κασιόκες και κότες σε κλουβιά στις αγορές, μια μυρωδιά αίματος και λουλουδιών ολόγυρα), αυτή η πόλη με τις κολόνες και τις διακοσμημένες προσόψεις, με τα φιδογυριστά καλντερίμια, τους κήπους και τα αγάλματα στο τέλος των οδών – εκείνος ο τύπος, ο Σίζτο, της είχε πει ότι το παρατσούκλι της Αβάνας ήταν το Παρίσι της Καραϊβικής – έσφυζε από κόσμο και ζωή. Τόσος κόσμος, από τουρίστες μέχρι αστυνομικούς και εμπόρους στους δρόμους, πλήθη συνηθισμένων πολιτών που απλώς πήγαιναν στη δουλειά τους, έκανε τη Μαρία να αισθανθεί ζάλη, σαν να είχε κατεβάσει μια δυο κούπες ρούμι από το μπουκάλι που, παρεμπιπτόντως, φύλαγε ο Σίζτο σε μια χαρτοσακούλα κάτω από το φθαρμένο δερμάτινο κάθισμα του αμαξιού του. Έπινε άφθονο απ' αυτό ενόσω της έδειχνε τα αξιοθέατα – τους πήρε μισή ώρα να διασχίσουν την οδό Ομπίσπο από τη μια άκρη ως την άλλη, κολλημένοι σε μια πλημμύρα από κάρα, ταξί και φορτηγά. Οδηγώντας όλα αυτά τα χρόνια ο Σίζτο ήξερε ότι δεν μπορούσε να κάνει τίποτα γι' αυτό, οπότε γιατί να μην πει μια γουλιά ρούμι για να ελαφρύνει κάπως την κατάσταση, αφού η δουλειά εκείνη τη μέρα είχε ουσιαστικά

φτάσει στο τέλος της; Ίδια και απaráλλαχτη η φιλοσοφία του παπίτο της για τη ζωή.

Έτσι, λοιπόν, καθώς κατευθύνονταν προς την περιοχή των σφαγείων, που βρισκόταν στο τέρμα του λιμανιού, πέρα από τις τελευταίες αποθήκες της Ward Line,* η συμπεριφορά του Σίξτο άλλαξε κάπως, αν και δεν έφτασε στα άκρα. Δεν άρχισε να τριβεταιί ή να βογκάει από ηδονή, ούτε προσπάθησε να κάνει κάτι με τη Μαρία από αυτή την άποψη – εκείνη εξάλλου ήταν απλώς ένα νέο κορίτσι, μια γκουαχίρα με ένα πρόσωπο και ένα σώμα που ωθούσε τους άντρες να κάνουν και να λένε πράγματα που σε καμία άλλη περίπτωση δεν θα έλεγαν και, στην περίπτωση του Σίξτο, σίγουρα όχι στο σπίτι με τη σύζυγο, νοσιρέεεε. Απλώς άρχισε να κοιτάζει σαν να ερχόταν το τέλος του κόσμου, στραβοκατάπινε συνεχώς, έγλειφε το κάτω χείλος του και είχε καρφώσει το βλέμμα του πάνω της σαν λιμασμένος άντρας με ένα τρομερό μυστικό. Στο τέλος, ανίκανος να αντέξει περισσότερο, πριν περάσει την είσοδο με τον αλυσιδωτό φράχτη του σφαγείου Γκαγιέγος, αναγκάστηκε να σταματήσει το αυτοκίνητο σε μια άκρη. Μόλις το έκανε, άρχισε να κλαίει· τα μάτια του γέμισαν κεχριμπαρένια δάκρυα, που κυλούσαν στο τερατώδες πρόσωπό του.

Η Μαρία δεν είχε ιδέα τι διάβολο συνέβαινε – αναρωτιόταν αν έφταιγε εκείνη για την ξαφνική θλίψη του. Με τον τραχύ και χωριάτικο τρόπο του ο κακόμοιρος άντρας έμοιαζε τόσο πολύ με τους γκουαχίρος της πατρίδας της, που ένα κομμάτι της ήθελε να κάνει κάτι για να τον ευχαριστήσει. Στη βάγιε της άφηνε κάποιους άντρες, τόσο εξαντλημένους από το χρόνο που περνούσαν στα χωράφια, να ψηλαφίζουν με τα γεμάτα κάλους χέρια τους το πρόσωπό της για να αισθανθούν την απαλότητα του δέρματός

* Διάσημη ακτοπλοϊκή εταιρία που μεσουρανούσε την εποχή εκείνη, με έδρα τη Νέα Υόρκη και δρομολόγια στις ακτές της Βόρειας και της Νότιας Αμερικής και της Ευρώπης. (Σ.ζ.Μ.)

της· το μόνο που έπρεπε να κάνει ήταν να χαμογελάει, και μερικές φορές αυτό αρκούσε για να τους κάνει πιο ευτυχημένους. (Αχ, υπήρχαν όμως και οι άλλοι, που, καθώς μεγάλωνε και γινόταν πιο χυμώδης, ήθελαν κάτι παραπάνω από εκείνη και, κοιτώντας την όπως ο Σίξτο, την ικέτευαν να τους αγκαλιάσει ή να σηκώσει τη φούστα της ψηλά για να δουν τα καλοσχηματισμένα πόδια της, που μερικοί, εντελώς καλοκάγαθα, σαν να εξέταζαν πουλάρι, ήθελαν να τα αγγίξουν...)

«Σίξτο, είσαι καλά;» ρώτησε. «Σίξτο, συμβαίνει κάτι;»

«Τίποτε, τίποτε απολύτως... Μόνο που εύχομαι», είπε με κατεβασμένο το κεφάλι, «εύχομαι να μπορούσα να γυρίσω πίσω στο χρόνο και να έχω την ευκαιρία να σε γνωρίσω καλύτερα, με έναν τρόπο που θα σε έκανε ευτυχισμένη, αυτό είναι όλο».

«Μα, Σίξτο, δεν καταλαβαίνω τι εννοείς».

«Είσαι τόσο υπέροχη, κάνεις ένα τίποτα σαν εμένα να θέλει να ξαναρχίσει τη ζωή του από την αρχή».

Και έμοιαζε χαμένος μέσα στον κόσμο, όχι μόνο από το ρούμι ή από το γεγονός πως ήξερε ότι πιθανότατα μύριζε άσχημα στους άλλους, αλλά επειδή είχε βουτήξει βαθιά μέσα του και είχε γραπώσει την καρδιά του, την είχε σφίξει μέχρι να μη μείνει τίποτε άλλο παρά ο δικός του πόνος, όπως ακριβώς είχε κάνει και ο παπίτο της.

Ή, τουλάχιστον, αυτό νόμισε η Μαρία, καθώς ήταν πολύ πονόψυχο κορίτσι εκείνο τον καιρό.

«Ξέρω ότι είμαι άσχημος και μυρίζω σαν ζώο», συνέχισε ο Σίξτο. «Όμως, σε παρακαλώ, μπορείς να μου κάνεις μια μικρή χάρη;»

«Τι είδους χάρη;»

«Δώσ' μου μόνο ένα μικρό μπεσίτο – τίποτε άλλο, δεν χρειάζεται να είναι στο στόμα, να, εδώ», είπε χτυπώντας με το δάχτυλο το μάγουλό του. «Ακόμη και ένα στην άκρη του προσώπου θα με έκανε ευτυχισμένο».

Έμοιαζε με πονεμένο, γερασμένο ζώο, σαν κάτι γέρικα κυνη-

γόσκυλα στη φάρμα, που, επειδή δεν μπορούσαν πια να αλωνίζουν ελεύθερα στα χωράφια, ξάπλωναν στο πλάι και περίμεναν κάποιον να χαϊδέψει την τουρλωμένη κοιλιά τους. Εκείνη το έκανε πάντοτε.

Έτσι, επειδή η Μαρία του ήταν ευγνώμων που την είχε πάει στην πόλη, και μόλο που της ανακατευόταν το στομάχι, έδωσε στον Σίξτο ένα προσεκτικό πεταχτό φιλάκι άκρη άκρη στο μάγουλο, είδε τις τρίχες από τα ρουθούνια του, τα αραχιασμένα αυτιά του, μύρισε τη δυσωδία της ανάσας του και ένιωσε λύπη για εκείνον· ποιος όμως θα περίμενε ότι την ίδια στιγμή ο Σίξτο δεν θα κρατιόταν, αλλά θα έπαιρνε το χέρι της και θα το πήγαινε προς το δεξί του πόδι, όπου κάτι είχε ξεπεταχτεί, μεγαλώνοντας σταδιακά, μια πέτρινη, αγαλματένια στύση, λες και μέσα στο παντελόνι του απλωνόταν ένας σωλήνας – γεμάτος με δάκρυα ή με αίμα; (Από πόνο ή από πόθο;) Στη θέα του – και στο άγγιγμα, καθώς οι αρθρώσεις των δαχτύλων της άγγιζαν το εξόγκωμα – η Μαρία απομακρύνθηκε, τράβηξε το χέρι της και προσποιήθηκε ότι δεν είχε συμβεί τίποτα.

Προσποιήθηκαν και οι δύο, και ο Σίξτο με μια βαθιά ανάσα έβαλε πάλι μπρος το φορτηγό και το οδήγησε σε μια μάντρα παραλαβών. Εκεί συζήτησε κάτι με έναν επιστάτη και, αφού άφησε να πέσει η πίσω πόρτα του φορτηγού, οδήγησε τα γουρούνια του, καμιά σαρανταριά, μέσα σε ένα μικρό μαντρί, όπου επρόκειτο να καταμετρηθούν, να ζυγιστούν και ανάλογα με τα κιλά τους να κρατηθούν εκεί, ώστε να τα παχύνουν με παλμίτσε ή κάτι παρόμοιο και να τα οδηγήσουν στο σφαγείο. Πρέπει να σημειωθεί ότι η Μαρία, παρότι είχε σκοτώσει (απρόθυμα) τόσα ζώα στη φάρμα, ποτέ πριν δεν είχε νιώσει τόσο αφόρητη μυρωδιά αίματος και εντοσθίων στην ατμόσφαιρα. Ή ίσως να ήταν όλος εκείνος ο πόνος που ένιωσε – στριγκλίσματα και κραυγές ζώων αντηχούσαν από τις επιμήκεις αποθήκες. Κάπου εκεί κοντά, πολύ χειρότερο όμως, υπήρχε ένα βυρσοδεψείο, που πλημμύριζε την ατμόσφαιρα με μια

μυρωδιά ξινίλας, σαν από ταριχευμένη σάπια σάρκα, τόσο έντονη, που της ανακάτευε το στομάχι. Έπρεπε να βγει έξω. Κατέβηκε γρήγορα από το αμάξι και, νιώθοντας ντροπή για τον εαυτό της, η όμορφη Μαρία, στην πρώτη της επαφή με την Αβάνα, λύγισε σε μια γωνιά και άδειασε τα σωθικά της σε μια λακούβα με στάσιμα νερά – η υπέροχη αντανάκλασή της μέσα τους, με τα γεμάτα έκπληξη μάτια της να την κοιτάνε μέσα από το βόρβορο με μια έκφραση σαστισμάρας, ήταν σαν να τη ρωτούσε: *Τσίκα, τι στο διάβολο κάνεις εδώ;*

Ευτυχώς οι εργάτες φάνηκαν καλοί μαζί της. Καθάρισε το πρόσωπό της σε ένα από τα αποχωρητήρια και οι τουαλέτες με το καζανάκι και οι βρύσες με τις κάνουλες την ενθουσίασαν. Κάποιος της έδωσε ένα μπουκάλι κόκα κόλα, κάποιος άλλος ένα πακετάκι τσίχλες και ένας τρίτος της πρόσφερε τσιγάρο, το οποίο αρνήθηκε. Έπειτα, για μια ώρα περίπου, κάθισε και περίμενε μέσα σε ένα γραφείο ξεφυλλίζοντας περιοδικά που δεν μπορούσε να διαβάσει, αν και οι φωτογραφίες των χολιγουντιανών σταρ πάντα της τραβούσαν την προσοχή. Ο Τζόνι Βαϊσμίλερ, που γύριζε ακόμα εκείνες τις ταινίες με τον Ταρζάν, ήταν το είδος του άντρα που την έκανε πάντα να αναρωτιέται τι μπορεί να σκέφτονταν οι άντρες που φορούσαν πάνινα καλύμματα στα γεννητικά τους όργανα την ώρα που κρεμιούνταν από τα δέντρα. Και ο Γάιρον Πάουερ, ένας εντυπωσιακά ωραίος άντρας, με δόντια τόσο άσπρα, που αναρωτιόταν αν ήταν αληθινά (*αν και σύμφωνα με τη Μαρία, όπως θα έλεγε αργότερα στην κόρη της ένα εκατομμύριο φορές, δεν ήταν τόσο όμορφος όσο ο δικός της μούσικο*). Μόλις ο Σίξτο τακτοποιήθηκε, σύστησε τη Μαρία στο αφεντικό, που, αφού της έριξε μια ματιά χωρίς να δίνει δεκάρα για το τι μπορούσε να κάνει, της πρόσφερε δουλειά «καθαριότητας», όπως το έθεσε, στο σφαγείο για ένα πέσο τη μέρα. Την απέρριψε – ήταν πάνω από τις δυνάμεις της, πάρα πολύ αίμα και βρώμα, μόνο τα σμήνη από τις μύγες ήταν ικανά να της ξαναφέρουν αναγούλα.

Αμέσως μετά ο Σίξτο την πήγε σε ένα φτηνό ξενοδοχείο κοντά στην παλιά συνοικία. Και ενώ προσποιήθηκε ότι δεν είχε κανένα πρόβλημα να μείνει εκεί, η Μαρία δεν αισθάνθηκε πολύ καλά με τον τρόπο με τον οποίο ο Σίξτο επέμενε να υπόσχεται, με μια έκφραση ευτυχίας στα μάτια, ότι θα την επισκεπτόταν κάθε φορά που θα επέστρεφε στην πόλη, τρεις τέσσερις φορές το μήνα, όπως είπε. Έτσι, για να μην τον πληγώσει, στάθηκε στην είσοδο του ξενοδοχείου αποχαιρετώντας τον χαμογελαστή, σαν να μην είχε προσβληθεί και να μην είχε τρομάξει απ' αυτό που είχε δει στο παντελόνι του – οι άντρες άλλα λένε και άλλα εννοούν. Μόλις όμως το φορτηγό του εξαφανίστηκε σε ένα δρόμο που δεν είχε την παραμικρή ιδέα πώς λεγόταν, η Μαρία, με τον μικρό πάνινο σάκο της και τα καινούργια της αποκτήματα, είπε μια δικαιολογία και έφυγε από τον σκοτεινό προθάλαμο του ξενοδοχείου. Δεν είχε τίποτα εναντίον του βαθουλομάτη ιδιοκτήτη – φαινόταν αρκετά συμπαθής με έναν δικό του, αφηρημένο τρόπο –, απλώς δεν ήθελε να το διακινδυνεύσει, σε περίπτωση που έμπαιναν ιδέες στον Σίξτο να επιστρέψει και να τη βρει.